

Azərbaycan muğamının inkişafında Heydər Əliyev Fondunun rolu

Muğam Azərbaycanın milli sərvəti kimi dünya musiqi xəzinəsinin incisidir.
Mehriban Əliyeva

Jalə Qulamova

Azərbaycan Milli Konservatoriyasının Elmi katibi, sənətsünaslıq üzrə fəlsəfə doktoru, dosent
E-mail: jale1973@mail.ru

Çağdaş dünya tarixində öz xalqı, onun həyatı, mədəniyyəti, mənəviyyəti ilə bu dərəcədə sıx bağlı olan, şəxsiyyəti ilə xalqın simvoluna çevrilən liderlərə az-az təsadüf olunur. Heydər Əliyev də belə rəhbərlərdən idi. Ulu öndərimizin həyat və fəaliyyəti, zəngin siyasi irsi Azərbaycan xalqı üçün tələyin böyük töhfəsi, həm də tükenməz xəzinədir.

Müstəqil Azərbaycan dövlətinin memarı, Ümummilli lider Heydər Əliyevin vəfatından sonra onun zəngin irsinin qorunub saxlanması, gələcək nəsillərə çatdırılması və nurlu əməllərinin davam etdirilməsi məqsədilə xüsusi bir ictimai qurumun təşkili qərar alındı. Bu məqsədlə 2004-cü ilin mayında qeyri-hökumət təşkilatı olan Heydər Əliyev Fondu yaradıldı. Fondun əsas məqsədi tariximizə müstəqil dövlət qurucusu kimi daxil olmuş Heydər Əliyevin xatirəsinə xalqımızın ehtiramını ifadə etmək, onun zəngin mənəvi irsinin təbliği, azərbaycanlılıq fəlsəfəsinin ölkəmiz üçün əhəmiyyətini vurğulamaq, milli dövlətçilik ideyalarını yeni nəsillərə aşılamaqdır. Fondun daha bir məqsədi isə ölkə daxilində və xaricdə sosial-iqtisadi və humanitar inkişafı dəstəkləməkdən ibarətdir.

Yarandığı dövrdən indiyədək fond öz prinsiplərinə sadiq qalaraq, təhsil, səhiyyə, mədəniyyət, idman, elm və texnologiya, ekologiya, sosial və digər sahələrdə müxtəlif layihələr həyata keçirir. Proqramları, layihələri, xeyriyyə fəaliyyəti ilə ölkədə və onun hüduklarından kənarında yüksək nailiyyətlər qazanıb.

Heydər Əliyev Fonduna Azərbaycan Respublikasının Birinci vitse-prezidenti, Azərbaycan Mədəniyyət Fondunun prezidenti, UNESCO və ISESCO-nun xoşməramlı səfiri, Mehriban Əliyeva rəhbərlik edir.

Fondun fəaliyyət istiqamətləri genişdir. Bu sıraya Azərbaycanın sosial-iqtisadi, mədəni tərəqqisi, sivil dünyaya birliginə inteqrasiyası, xalqımızın maddi rifahının yaxşılaşması naminə müəyyən edilmiş, işlənilən hazırlanan siyasətin öyrənilməsinə, təbliğinə və bu ideyaların həyata keçirilməsinə dəstək vermək, elm, təhsil, mədəniyyət, səhiyyə,

idman, ekoloji sahələrə aid proqram və layihələr həyata keçirmək, respublikanın və xarici ölkələrin təhsil müəssisələri ilə əməkdaşlıq, elmi tədqiqatların aparılmasına yardım göstərmək, xarici ölkələrin tanınmış elmi-tədqiqat mərkəzləri ilə alimlər mübadiləsinin təşkili, ölkənin yaradıcı və elmi potensialının artırılmasına kömək, uşaq müəssisələrinin infrastrukturlarını inkişaf etdirmək, insanların yaradıcı potensialının, bilik və bacarıqlarının aşkara çıxarılmasına, təkmilləşdirilməsinə yardım. uşaq və gənclərin hərtərəfli biliklərə malik vətəndaş kimi yetişdirilməsi işinə xidmət, yerli əhəmiyyətli sosial problemlərin həllinə yardımçı olmaq, xüsusi qayğıya ehtiyacı insanlara himayə, səhiyyə və tibbi təsisatların yenidən qurulması, ekologiya sahəsində mühüm tədqiqatları dəstəkləmək, sağlam həyat tərzinin qorunması, mədəniyyətin geniş təbliği, mənəvi dəyərlər uğrunda aparılan işlərə kömək, uşaqların, yaradıcı

gənclərin, incəsənət xadimlərinin sərgilərini təşkil etmək, respublikamızın beynəlxalq nüfuzunun artırılması ilə bağlı tədbirlərin həyata keçirilməsi, Azərbaycan həqiqətlərini dünya ictimaiyyətinə çatdırmaq, dini tolerantlığın bərqərar olmasına, vətəndaş cəmiyyəti qurulmasına, qloballaşan dünyaya inteqrasiya prosesində milli-mənəvi dəyərlərin qorunub saxlanılmasına dəstək vermək, respublikanın və xarici ölkələrin fondları, QHT-ləri, ictimai təşkilatları ilə əməkdaşlıqı genişləndirmək, onlarla birgə layihələr həyata keçirmək, Azərbaycan Respublikasının ərazisində və xaricdə aktual mövzulara dair konfrans və seminarlar təşkil etmək daxildir (2).

Heydər Əliyev Fondu beynəlxalq səviyyəli qurumdur – ABŞ, Rumiya, Rusiya və Türkiyədə nümayəndəlikləri fəaliyyət göstərir. Qurum BMT-nin İnkişaf Proqramı, UNESCO, ISESCO və digər beynəlxalq təşkilatlarla sıx əməkdaşlıqdadır.

Heydər Əliyev Fondunun mədəniyyət sahəsindəki fəaliyyəti əsasən dörd istiqaməti əhatə edir: milli-mənəvi dəyərlərin və mədəni irsin qorunub saxlanması, ölkə və dünya əhəmiyyətli tarixi abidələrin bərpası, yeni mədəniyyət obyektlərinin inşası və Azərbaycan mədəniyyətinin dünya ictimaiyyətinə tanıtılması.

Bildiyimiz kimi, qədim tarixi olan Azərbaycan zəngin mədəniyyətə və incəsənətə malikdir, müxtəlif sivilizasiyaların kəsişməsində yerləşir və onlara məxsus çalarları, aspektləri əks etdirir.

Mədəniyyət milli sərvətdir. Bir çox sahələrdə qazanılan uğurlar elə milli-mənəvi sərvətlərimiz sırasında. Muğam Şərqi ən qədim musiqi janrlarından olduğu üçün daim dünya musiqişünaslarının, sənətsevərlərin diqqət mərkəzində olmuşdur. Muğam – Azərbaycanın ənənəvi musiqisinin ən iri janrının ümumi adıdır. Azərbaycan xalqının mədəni ənənələri və tarixində dərin köklərə malik muğam sənətinin inkişafı və təbliği, milli musiqi irsimizin qorunub saxlanması, dünya musiqi incələrinin ölkədə tanıtılması da Heydər Əliyev Fondunun mədəniyyət sahəsindəki fəaliyyətində mühüm yer tutur.

Azərbaycan mədəniyyətinin bugünkü inkişafında, xüsusən də muğam sənətinin dünyada tanıtılmasında Mehriban Əliyevanın xidmətləri misilsizdir və "mədəniyyətin hamisi" olaraq dövlət quruluşu işlərində böyük töhfəsini verməkdədir. Rəhbərliyi ilə həyata keçirilən çoxşaxəli siyasət tədbirlər muğamın müasir tarixində müstəsna rol oynayır. Məhz onun xidmətləri sayəsində muğam sənəti UNESCO-nun "Başəriyyətin şifahi və qeyri-maddi irsinin şah əsərləri" siyahısına daxil edilmişdir.

Heydər Əliyev Fondu bir çox beynəlxalq musiqi festivallarının təşkilatçısıdır. Fondun təşəbbüsü və təşkilatı dəstəyi ilə 2007-2012-ci illərdə Bakıda Mstislav Rostropoviç adına Beynəlxalq Musiqi Festivalı, 2009, 2011, 2013, 2015 və 2018-ci illərdə "Muğam aləmi" Beynəlxalq Muğam Festivalı, 2009-2018-ci illərdə Qəbələ şəhərində Beynəlxalq Musiqi Festivalı keçirilmişdir (4).

Bu sırada Qəbələ Beynəlxalq Musiqi Festivalı öz möhtəşəmliyi və əhatə dairəsinin genişliyi ilə fərqlənir. "Eurovision-2011" beynəlxalq mahnı müsabiqəsində qalib gələn Azərbaycan Fondun xidmətləri sayəsində 2012-ci ildə sayca 57-ci müsabiqəni uğurla reallaşdırdı. Qərb ilə Şərqi qovuşduğunda yerləşən ölkəmiz bir daha dünyanın diqqət mərkəzinə gəldi.

"Muğam aləmi" Beynəlxalq Muğam Festivalı indiyədək bu istiqamətdə mühüm tədbirlər həyata keçirən Heydər Əliyev Fondunun muğamın qorunub saxlanması, gələcək nəsillərə çatdırılması sahəsində atdığı daha bir böyük addımdır. Bu festival bütün türk dünyasına xas muğamın tacının da Azərbaycanda olduğunu sübut etmişdir. Bundan başqa, Muğam Televiziya Müsabiqələri də bu sahədə atılan uğurlu addımlardandır. Belə ki, 2005-ci ildə görkəmli Azərbaycan bəstəkarı Üzeyir Hacıbəylinin anadan olmasının 120 illik yubileyi münasibətilə Heydər Əliyev Fondunun təşkilatçılığı ilə muğam müsabiqəsi baş tutdu. Qədim muğam sənətinin qorunub saxlanması, zəngin tarixə malik ifaçılıq sənətinin gələcək nəsillərə çatdırılması, yeni ifaçılar nəslinin yetişdirilməsi məqsədi ilə 2009, 2011, 2013, 2015 və 2018-ci illərdə də Beynəlxalq Muğam Festivalı təşkil olunmuşdur. Məhz həmin layihələrin nəticəsi olaraq sənətdə yeni istedadlar üzə çıxdı. Ümumiyyətlə, belə tədbirlərdə əsas məqsəd xalqımızın möhtəşəm mədəniyyət abidəsi olan, professional musiqimizin yaranıb formalaşmasında əvəzsiz rol oynayan muğamın inkişaf etdirilməsi, ifaçılıq ənənələrinin yeni nəsələ çatdırılması, gənc istedadların üzə çıxarılması, gənc ifaçılara sənətkarlıq vərdişlərinin aşılanmasından ibarətdir.

Heydər Əliyev Fondu həm də Azərbaycan mədəniyyətinin təbliği və inkişafı istiqamətində həyata keçirilən nəhəng layihələrin müəllifidir. Bu sıraya "Muğam Dəstgah"ı da daxildir. Layihənin məramı həm köhnə val yazılmasının, həm də məharətlə ifa olunan muğamların bütün şöbə və guşələrinin yenidən bərpasından ibarətdir. Layihə çərçivəsində muğam-dəstgahların konsertlərdən birbaşa yazıya alınması və gələcək nəsillər üçün qorunub saxlanması nəzərdə tutulur. Fondun layihələrindən digəri "Muğam İnternet"dir ki, məqsəd internetdə

muğamla bağlı audio və video materialları özündə ehtiva edən muğam yaratmaqdan ibarətdir. (6).

Daha iki layihə – "Azərbaycan Muğamı" multimedia toplusu və "Muğam Aləmi" nəşrini də xüsusi qeyd etmək istədik. Dərs vasitə kimi təqdim olunan "Azərbaycan Muğamı" multimedia toplusuna muğamın növləri, janrların mənşəyi, musiqi məzmunu və kompozisiya xüsusiyyətləri barədə məlumatlar daxildir. Səkkiz diskdən ibarət multimedia toplusu Azərbaycan və ingilis dillərində hazırlanıb. Bu topluda Azərbaycan muğamının tarixi, onun Azərbaycan incəsənətində rolu və yeri, Azərbaycanın xalq çalğı alətləri, görkəmli şəxsiyyətləri barədə məlumatlar əks olunub.

Daha bir layihə 2009-cu ilin mart ayında keçirilən Beynəlxalq Muğam Festivalına həsr olunub. 33 DVD diskin cəmləşdiyi topluda Azərbaycan muğam operaları, simfonik muğamlar, klassik Azərbaycan muğamları, tanınmış xarici musiqiçilərin çıxışları yer alıb.

24 virtuoz muğam ustadının ifaları toplanmış "Qarabağ xanəndələri" musiqi albomu böyük maraqla qarşılanan uğurlu layihələrdən biridir. Fond tərəfindən 2008-ci ildə hazırlanmış "Muğam ensiklopediyası" qədim musiqi irsimizin qorunması və inkişafı yolunda sanballı nəşr kimi dəyərləndirilir (3).

Heydər Əliyev Fondunun milli-mənəvi dəyərlərimizin qorunması və dünyada geniş təbliği ilə bağlı reallaşdırdığı möhtəşəm layihələr sırasında Beynəlxalq Muğam Mərkəzinin açılışı xüsusi əhəmiyyətli hadisə oldu. Bu mərkəzin inşası fondun prezidenti, Azərbaycanın birinci xanımı Mehriban Əliyevanın təşəbbüsü ilə həyata keçirilmişdir.

Ölkə və dünya əhəmiyyətli tarixi abidələrin bərpası, yeni mədəniyyət ocaqlarının yaradılması Heydər Əliyev Fondunun fəaliyyətində mühüm yer tutur. Fond 2004-2019-cu illər ərzində

Azərbaycanda və xarici ölkələrdə bu istiqamətdə mühüm layihələr reallaşdırıb.

Fondun beynəlxalq əlaqələrinin uğurlarından danışarkən onu da vurğulamalıyıq ki, akademik Yusif Məmmədəliyev, görkəmli yazıçı, ədəbiyyatşünas alim və pedaqoq Mir Cəlal Paşayevin 100 illik yubileyləri UNESCO səviyyəsində qeyd olunmuş, Xalq artisti, bəstəkar Rafiq Babayevin yaradıcılığını əhatə edən musiqi albomu hazırlanmış, dünya şöhrətli Azərbaycan rəssamı Tahir Salahovun Parisdə fərdi sərgisi təşkil edilmişdir. Fransanın sənət nümunələrinin toplandığı "Fransız inciləri" kolleksiyası isə paytaxtımızda nümayişləni.

2010-cu ilin oktyabr ayında Heydər Əliyev Fondunun dəstəyi, Azərbaycan Respublikası Mədəniyyət və Turizm Nazirliyi və Azərbaycan Aşıqlar Birliyinin təşkilatçılığı ilə I Beynəlxalq Aşıq Festivalının təntənəli açılış mərasimi olub. Fond "2012 Avroviziya Mahni Müsabiqəsi"nin Təşkilatı Tərəfdaşı idi (4).

1945-ci ildə bəstəkar Üzeyir Hacıbəylinin eyniadlı operettası əsasında ağ-qara formatda çəkilmiş "Arşın mal alan" filmi Heydər Əliyev Fondunun təşəbbüsü və dəstəyi ilə dünya kino sənayesinin əsas mərkəzi olan Hollivudda bərpa edilərək rəngli formatda hazırlanmışdır. Filmin premyerası 10 dekabr 2013-cü ildə Heydər Əliyev Mərkəzində baş tutub.

Bu il Fondun yaranmasının 15 illiyidir. Ümummilli liderin adını daşıyan bu qurumun gördüyü işlərin hər biri Mehriban xanım Əliyevanın böyük əməyi sayəsində Azərbaycanın sivil bir dövlət olaraq inkişafına əhəmiyyətli dərəcədə kömək göstərir. Bütün bu uğurlar Azərbaycan müstəqillik qazandıqdan sonrakı dövrdə ölkəmizin mədəniyyətinə olan qayğı və diqqətin göstəricisidir. Bunlar isə onu deməyə əsas verir ki, H.Əliyevin qurub-yaratdığı Azərbaycan daim inkişaf edəcək, hər zaman parlaq olacaqdır (5). ♦

Ədəbiyyat:

1. <https://nurkaalieva.wordpress.com/2011/11/17/mugam/>
2. <https://heydar-aliyev-foundation.org/az/content/index/48/>
Heydər Əliyev Fondu – Fondun məqsədləri
3. news@trend.az
4. heydar-aliyev-foundation.org
5. <https://nurkaalieva.wordpress.com/2011/11/17/mugam>
6. https://az.wikipedia.org/wiki/Heydar_Əliyev_Fondu

Резюме

В представленной статье описывается роль Фонда Гейдара Алиева в развитии азербайджанского мугама в наши дни, его основные цели и задачи. А также, говорится о роли президента Фонда Мехрибан ханум Алиевой в развитии азербайджанской культуры.

Ключевые слова: Фонд Гейдара Алиева, Мехрибан Алиева, мугам, международные отношения.

Summary

The presented article describes the role of the Heydar Aliyev Fund in the development of Azerbaijani mugham today, its main goals and objectives. And also, they talk about the activities of the President of the Fund Mehriban Aliyeva to promote Azerbaijani culture.

Key words: Heydar Aliyev Fund, Mehriban Aliyeva, mugham, international relations.